

AVIZ
**referitor la propunerea legislativă privind protecția
unor drepturi personale nepatrimoniale**

Analizând propunerea legislativă privind protecția unor drepturi personale nepatrimoniale, transmisă de Secretarul General al Senatului cu adresa nr.48 din 5.02.2004,

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul art.2 alin.1 lit.a din Legea nr.73/1993 și art.48(2) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Legislativ,

Avizează favorabil propunerea legislativă, cu următoarele observații și propuneri:

I. Observații generale și de redactare

1. Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare instituirea unor dispoziții referitoare la protecția unor drepturi personale nepatrimoniale, cum sunt: dreptul la respectarea vieții intime, private și familiale, a numelui, imaginii, domiciliului, a corespondenței și a altor drepturi nepatrimoniale ale omului, considerate drepturi fundamentale, esențiale pentru afirmarea și dezvoltarea personalității individului.

Structurat în cinci capitole, proiectul reglementează obligația autorităților publice de a asigura respectarea acestor drepturi, în cadrul competențelor care le revin, potrivit prevederilor legale, fără nici o discriminare privitoare la sex, rasă, culoare, limbă, religii, opinii, origine socială, avere, naștere sau apartenență la o minoritate națională.

Totodată, exercițiul drepturilor care fac obiectul prezentului proiect nu poate fi restrâns decât prin lege și numai în cazurile expres determinate de Constituție, respectiv dacă acesta corespunde unei

nevoi sociale imperioase și dacă măsura este determinată de apărarea securității naționale, a siguranței publice, apărării ordinii publice, prevenirii infracțiunilor, protecției sănătății populației, prevenirii consecințelor unui sinistru deosebit de grav, și altele asemenea.

Prin obiectul de reglementare, propunerea legislativă analizată face parte din categoria legilor ordinare.

2. Din punct de vedere al alinierii dispozițiilor din propunerea legislativă analizată la reglementările Uniunii Europene, semnalăm următoarele:

În conformitate cu dispozițiile art.6 din Tratatul de la Maastricht:

„Uniunea Europeană este fondată pe principiile libertății, democrației și respectul drepturilor fundamentale ale omului, precum și al statului de drept, principii care sunt comune tuturor statelor membre” și

„Uniunea respectă drepturile fundamentale așa cum sunt garantate de Convenția Europeană privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 și așa cum rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor membre și din principiile ale dreptului comunitar”.

În baza acestor dispoziții cadru, dreptul comunitar derivat a preluat și reglementat în detaliu aspecte ce vizează anumite drepturi fundamentale ale omului, în cadrul unor directive distincte cum ar fi :

-Directiva 89/552/CEE privind coordonarea anumitor dispoziții legislative și administrative ale statelor membre cu privire la exercitarea activităților de radio-televiziune (a audiovizualului), modificată prin Directiva 97/36/CE, în care sunt reglementate dreptul la imagine, la demnitate, precum și protecția minorilor împotriva oricăror emisii/transmisii de imagini sau informații considerate periculoase pentru normala lor dezvoltare. Aceeași directivă impune și obligația respectării dreptului la demnitate și opinie.

-Directiva 95/46/CE privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestora.

-Directiva 97/66/CE referitoare la prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul telecomunicații.

-Directiva 2002/58/CE privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice.

Aceste ultime trei documente protejează **datele considerate personale** și le crează un regim juridic special, care se fundamentează pe respectul vieții private, vieții de familie și demnității umane.

Deși Comunitățile Europene s-au constituit și dezvoltat inițial cu preponderență în sfera economicului, evoluția din ultimul deceniu în care accentul s-a deplasat în sfera socialului, a impus necesitatea elaborării de norme concrete în domeniul respectării libertăților și drepturilor cetățenilor comunitari. În acest context, în cadrul Consiliului European de la Nisa din anul 2000 fost promulgată Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (integrată în proiectul de Constituție a Uniunii Europene), în care sunt incluse pentru prima oară într-un document comunitar de asemenea anvergură drepturi civile, politice, economice și sociale sistematizate și structurate într-o manieră clară și ușor de pus în aplicare.

Din categoria drepturilor personale nepatrimoniale protejate, sunt incluse în Titlul I, numit Demnitatea: dreptul la demnitate umană, dreptul la viață, dreptul la integritatea persoanei, interzicerea torturii sau a oricăror pedepse sau tratamente inumane ori degradante, interzicerea sclaviei, iar în Titlul II numit Libertăți: respectul dreptului la viață privată și familială, protecția datelor cu caracter personale, ș.a.

Propunerea legislativă prezentată, preia și adaptează într-o structură unitară și detaliată o parte din aceste drepturi cărora le creează un regim juridic distinct, inclusiv sub aspectul procedural necesar punerii în aplicare.

Proiectul este compatibil și se aliniază și normelor de drept internațional în domeniu, elaborate de Consiliul Europei sau de alte structuri internaționale cu vocație regională sau mondială, o parte din ele fiind invocate și de inițiator.

Astfel, în afara Convenției Europene a drepturilor omului și libertăților fundamentale din anul 1950, la nivelul Consiliului Europei s-a mai adoptat Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, semnată la Oviedo în 1997, în conformitate cu care „statele membre se obligă să protejeze demnitatea și identitatea ființei umane și să garanteze oricărei persoane, fără discriminare, respectul integrității sale și al celorlalte drepturi și libertăți fundamentale față de aplicațiile biologiei și medicinei”. Prezentat într-o formă adaptată, acest principiu a fost preluat în proiect în dispozițiile art.27 din cadrul Secțiunii VI-Protecția altor drepturi nepatrimoniale.

Analizat din prisma compatibilității cu dispozițiile din textele comunitare invocate, proiectul supus avizării se încadrează și se aliniază acestora.

Din punct de vedere al dreptului intern, considerăm că textul propus nu creează drepturi noi, ci reunește într-o structură unitară drepturi care se regăseau în diverse norme juridice și, în primul rând, în dispozițiile constituționale.

Apreciem că proiectul este perfectibil, în sensul că se impune clarificarea raporturilor cu aceste legi interne care reglementează deja total sau parțial unele din drepturile prevăzute în proiect, precum și clarificarea unor formulări ce ar putea crea confuzii în punerea în aplicare.

Exemplificăm astfel :

Dreptul la nume prevăzut în art.7 și în art.12 din proiect este prevăzut în art.12 din Decretul 31/1954 privind persoanele fizice și juridice, în conformitate cu care “orice persoană are drept la numele stabilit sau dobândit potrivit legii”. Acest articol se coroborează cu dispozițiile art.54 din cadrul Capitolului 3 al aceluiași decret, intitulat Ocrotirea drepturilor personale nepatrimoniale în care este stabilită procedura judiciară pentru persoana „care a suferit o atingere în dreptul său la nume ori la pseudonim, la denumire, la onoare, la reputație ...”.

Dreptul la imagine, care este definit în proiect într-o manieră ce poate crea abuzuri (reproducerea unui obiect personal - imaginea unei căni poate leza dreptul la imagine al proprietarului ?), este parțial reglementat și în dispozițiile Legii 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Astfel, art.88 care reglementează regimul juridic al portretului, creează un drept pentru persoana reprezentată în acel portret, drept care nu mai este imprescriptibil sau inalienabil întrucât autorul, proprietarul sau posesorul unei opere care conține un portret “... nu are dreptul să o reproducă sau să o comunice public fără consimțământul persoanei reprezentate sau al succesorilor acesteia, timp de 20 ani după moartea sa”.

Tot în cadrul acestei legi, la art.89, se prevede **regimul juridic al unei corespondențe**, în sensul stabilirii în beneficiul destinatarului a unui drept de a autoriza difuzarea acesteia. Aici poate apărea un cumul de protecție în beneficiul titularului dar, în conformitate cu Legea nr.8/1996, acest drept este limitat la același termen de 20 de ani. Art.19 alin.(2), din proiect, nu pune limită de timp și prevede „Nici o persoană nu poate fi obligată ... să dezvăluie în tot sau în parte

conținutul acesteia”. Raportul între aceste două articole nu este clarificat.

Dreptul la imagine, la demnitate precum și instrumentele juridice de protecție a minorilor este prevăzută și în Legea nr.504/2002 privind serviciile de audiovizual, în care s-au preluat dispozițiile Directivei audiovizualului, invocată mai sus, situație care necesită corelarea textelor.

3. Din titlu, rezultă faptul că se are în vedere protecția doar a unor drepturi persoane nepatrimoniale, ceea ce, din punct de vedere tematic, pentru celelalte ar presupune alte reglementări, deși se poate reflecta dacă sediul general al materiei nu l-ar reprezenta Codul civil, cu partea lui de dispoziții generale, proiectul acestuia fiind actualmente depus pentru parcurgerea procedurii parlamentare.

4. Enumerarea drepturilor nepatrimoniale din art.1 alin.(1) ca nereprezentând drepturi absolute, conform alin.(2), ci într-o coliziune abstractă cu libertatea de exprimare, nu credem că ar trebui înscrisă ca normă, ea reprezentând doar o problemă de concept filozofic, nepragmatic, derivând din concepte formulate de-a lungul timpului care definesc “libertatea”, ca fiind “posibilitatea de afirmare a persoanei până la limita posibilității afirmării celorlalte persoane”.

5. Art.2 alin.(1) reflectă aproape integral tezele înscrise în art.2.1 din Declarația Universală a drepturilor omului, iar art.3 reprezintă redarea aproape *in extenso* a prevederilor art.53 din Constituție, ceea ce poate crea discuții teoretice dacă drepturile a căror protecție este vizată, sunt în domeniul drepturilor omului. Acest lucru le-ar situa însă ca fiind de resortul dreptului constituțional și atunci s-ar face distincție între drepturi și drepturi fundamentale, cu implicații în ceea ce privește titlurile unor capitole sau chiar asupra titlului proiectului.

6. Cu privire la conceptul stabilit de art.4 alin.(1) lit.b) privind “viața familială” semnalăm că sintagma din rândul 6 “sau unui grup de persoane asimilat acestuia”, nu are claritate teoretică, conceptul de familie excedând atât definiției date de Codul familiei în vigoare cât și acelei înscrise în proiectul de Cod civil.

Se poate înțelege prin aceasta o referire la conștiința socială, în deosebi a unor grupuri etnice, care încadrează afinii ca membri al familiei, sau la cele derivând din unele concepte religioase, în care membri cultului sunt frați?

Cu referire la lit.d), conceptul “privată-socială” pare antinomic, deoarece activitatea socială excede caracterului de intimitate al vieții

private, ea reprezentând, dimpotrivă, o participare cu valențe și interdependențe în care pregnant apare socialul și nu privatul.

În ce privește lit.o), definiția “scop comercial”, este bizară, prin includerea sintagmei “venituri bănești în urma încălcării drepturilor reglementate în prezenta lege”.

Evident, se impune reconsiderarea tezei.

7. La art.8 alin.(1), sugerăm reanalizarea normei privind necesitatea consimțământului persoanei titulare a dreptului, pentru imixtiunile care au loc în condițiile art.3, în contextul în care acest articol prevede că restrângerea drepturilor este determinată de apărarea securității naționale, a siguranței publice, apărării ordinii publice, prevenirii infracțiunilor și a altor situații de acest fel, pentru care măsura ar trebui să se poată lua și fără consimțământul persoanei titulare a dreptului, evident cu respectarea dispozițiilor legale pentru fiecare situație în parte.

La alin.(2), în rândul 8, pentru exactitate trebuie scris “3 zile de la data **primirii** solicitării consimțământului, altfel, termenul ar expira înaintea luării la cunoștință a solicitării”.

8. Referirea, în cadrul art.10 alin.(1), “la viața sa familială sau a oricărui membru al familiei sale cu care conviețuiește împreună sau cu care are relații statornice bazate pe rudenie, afinitate sau afectivitate” extinde sfera persoanelor incluse, în măsura în care nu este vorba de o **conviețuire împreună** a acestor membri.

Propunem revederea textului.

9. Referitor la Secțiunea a 5-a, semnalăm faptul că recent, Secretariatul General al Guvernului a transmis cu adresa nr.19 din 4 februarie 2004, proiectul de Lege privind protecția drepturilor copilului care tratează, într-o manieră mai largă, interdicția de a se încălca drepturile minorului referitoare la persoana acestuia, la difuzarea informațiilor, imaginilor, înregistrărilor sau documentelor privind identitatea copilului. Ca urmare, pentru a evita existența unor dispoziții paralele, propunem reanalizarea art.22 -24 raportat și la proiectul de lege sus-menționat.

10. În ceea ce privește teza prevăzută de art.25 alin.(1) privind determinarea unui grad mediu de toleranță care ar putea conduce la acceptarea difuzării către public de imagini care sugerează violențe grave exercitate asupra unei persoane, se omite faptul că acest text se regăsește în cadrul dispozițiilor privind **protecția minorilor și a altor persoane vulnerabile**.

Or, în raport de conceptul “nu există boală ci bolnav”, acesta nu poate constitui un criteriu, agresiunea informațională interesând personalitatea reală a privitorului, în speță categorii de persoane cu discernământ atenuat și influențabil. De aceea, o asemenea distincție trebuie evitată, prin stabilirea unei poziții ferme de neacceptare a unor asemenea transmisii.

11. La art.29 alin.(1) rândul 2, pentru o corectă exprimare, în loc de “sau în alte obiective ...” trebuie scris “sau în realizarea altor ...”.

12. Art.31 alin.(2) incită la reflecție cu privire la competența atribuită unei alte instanțe judecătorești, decât judecătoria, ceea ce ar duce, prin exercitarea căilor de atac, la competența Înaltei Curți de Justiție și Casație, lucru ce pare excesiv.

13. La art.33, având în vedere că nerespectarea hotărârii judecătorești este pedepsită potrivit art.271 Cod penal, considerăm că încriminarea faptei și în prezentul proiect este de prisos.

II. Observații de tehnică legislativă

1. Pentru respectarea prevederilor art.39 alin.(2) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, după titlul proiectului trebuie introdusă formula introductivă consacrată, care cuprinde denumirea autorității emitente și exprimarea hotărârii de adoptare a actului normativ, în următoarea redactare:

„Parlamentul României adoptă prezenta lege”.

2. La art. 1 alin.(2), având în vedere că, potrivit exigențelor de tehnică legislativă, alineatul - ca element structural al articolului - trebuie să exprime o ipoteză juridică proprie, propunem înlocuirea expresiei „Acele drepturi”, prin sintagma „Drepturile prevăzute la alin.(1)”.

Pentru același considerent, sugerăm și înlocuirea expresiei „Protecția acestor drepturi” de la art.2 alin.(2), prin sintagma „Protecția drepturilor prevăzute la art.1”.

3. La art.2 alin.(1), pentru asigurarea limbajului normativ, sugerăm înlocuirea sintagmei „menționate la art.1”, prin sintagma „prevăzute la art.1”.

4. La art.3, întrucât articolul este alcătuit dintr-un singur alineat, nu mai este necesară marcarea acestuia cu (1).

Reiterăm observația și pentru art.4, art.7 și art.18.

5. La art.4, având în vedere că prin norma propusă sunt definite și unele expresii, nu numai termeni, sugerăm reformularea părții introductive a articolului, astfel:

„În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarea semnificație:”

La lit.p) a acestui articol, pentru acuratețea redactării, propunem eliminarea expresiei „a acestui articol”, care se subînțelege.

6. La Capitolul III, relevăm faptul că potrivit dispozițiilor art.52 alin.(1) din Legea nr.24/2000, secțiunile se numerotează cu cifre arabe. Totodată, titlul secțiunii se redă sub numărul acesteia, după următorul exemplu:

“Secțiunea 1
Dreptul la viață intimă și privată”
“Secțiunea a 2-a
Dreptul la viața familială”.

După acest exemplu se va proceda și în celelalte cazuri similare.

7. La art.5 alin.(1), întrucât în cuprinsul articolului nu mai este invocat un alt act normativ, este necesară eliminarea, ca superfluă, a expresiei „din prezenta lege”, observație valabilă și pentru art.8 alin.(1), art.9, art.12 alin.(1), art.14, art.17 alin.(1), art.19 alin.(1) și art.22 alin.(1).

8. La art.15 alin.(2), precizăm că potrivit exigențelor de tehnică legislativă, invocarea unui alineat în cuprinsul articolului se realizează prin scrierea cuvântului sub formă abreviată , păstrându-se astfel uniformitatea în marcarea elementelor structurale ale articolului. De aceea, având în vedere această exigență, precum și pentru o exprimare specifică stilului normativ, propunem înlocuirea sintagmei „Consimțământul menționat la alineatul 1”, prin sintagma „Consimțământul **prevăzut la alin.(1)**”

Reiterăm observația privind redarea abreviată a alineatului și încadrarea cifrei între paranteze și pentru art.23 alin.(2), art.24, art.25 alin.(2) și (3), art.27 alin.(3), art.28 alin. (2) și (3) și art.29 alin.(3).

9. La art.20 alin.(2), pentru ca dispoziția normativă să exprime o ipoteză juridică proprie, sugerăm înlocuirea expresiei „Aceași încălcare o reprezintă”, prin expresia „Constituie, de asemenea, încălcarea dreptului la respectarea secretului corespondenței”

10. La art.26 alin.(1), precizăm că formularea „organismele publice” este neuzuală, întrucât prin substantivul „organisme” se înțeleg acele entități fără personalitate juridică, situație care nu se încadrează în contextul dat. De aceea, sugerăm înlocuirea cuvintelor „organismele publice”, prin „autoritățile publice”.

11. La art.28, alin.(2), propunem ca expresia “acordul la care se referă alineatul 1”, să fie înlocuită cu expresia “acordul prevăzut la alin.(1)”, pentru o mai bună exprimare.

Pentru același considerent, la alin.(3), sintagma “Datele la care se referă alineatul 2”, urmează să fie înlocuită cu expresia „Datele prevăzute la alin.(2)”, iar la art.30, expresia „la care se referă articolele din această secțiune a legii”, să fie înlocuită cu sintagma „prevăzute în prezenta secțiune”.

12. Referitor la Capitolul V, subliniem faptul că alcătuirea capitolului din două articole nu este recomandată de normele de tehnică legislativă, motiv pentru care sugerăm ca art.34 și art.35 să fie incluse în capitolul precedent.

13. La art.34, întrucât în proiect nu mai este invocat un alt act normativ, sugerăm eliminarea cuvintelor „din lege”, din cuprinsul sintagmei “definit de art.3 din lege”.

14. La art.35, pentru precizia dispoziției privind intrarea în vigoare a legii, expresia „în termen de 30 de zile” trebuie înlocuită cu expresia „la 30 de zile”, iar pentru corectitudinea redactării, după substantivul “Monitorul Oficial” trebuie introduse cuvintele “al României”.

PREȘEDINTE
Dragoș Iliescu
Dragoș ILIESCU

București
Nr. 238/16.02.2004